

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

להזכרכם:

1. את השאלון המלא נא לשלוח לדוא"ל: laad@jafi.org
2. את הנספח החתום בידי הניצול/ה יש לשלוח בסריקה למייל laad@jafi.org או בפקס 03-7453557.
3. למידע ושאלות בנוגע למילוי הטופס ניתן להתקשר למוקד המידע של המשרד לאזרחים ותיקים *8840.
4. לשאלות בנוגע לשיבוצים או בעיות שעלו בעת הביקור ניתן להתקשר ל-"רוח טובה" 1-700-505-202.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם פרטי: חביבה	שם משפחה: דיגה
----------------	----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: ורסאנו		בלועזית Varsano
שם פרטי איתו נולדתי: גרציה	בלועזית Gracia	מין: נ שנת לידה: 1934
עיר לידה: פלובדיב		בלועזית Plovdiv ארץ לידה: בולגריה
שם פרטי ושם משפחה של האב: רוברט ורסאנו		שם פרטי ושם נעורים של האם: אסתר משולם
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: פלובדיב		בלועזית Plovdiv ארץ המגורים: בולגריה
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) יסודי (כיתה ב')		מקצוע לפני המלחמה: תלמידה
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: פלובדיב (שם העיר או האזור ושם הארץ)		
במידה והיית בגטו, ציין את שמו * אורטה-מיזאר		בלועזית Orta Mizar
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו -----		בלועזית -----
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: אורטה-מיזאר, פלובדיב		תאריך השחרור: 9.9.1944

ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור נשארה באותו מקום		במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה) -----
במידה ועלית באנייה, ציין את שמה מודיקה- ספינה איטלקית	שנת עליה: 1948	במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממתו עד מתי -----

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים):

נא לכתוב בגוף ראשון

נולדתי בשנת 1934 בפלובדיב, בולגריה. אני הכי קטנה במשפחה, יש לי אחות גדולה ששמה נורה (סניורה) ואח אמצעי בשם איזק. הסבים והסבתות ושאר המשפחה שלי עלו לפלשתינה כבר ב-1932. אימא שלי, אסתר, הייתה עקרת בית אך הייתה מתעסקת בתפירה- מתקנת צווארונים של חולצות גברים. אבא, רוברט, ידע 15 שפות ועבד כאחראי, קופאי ומנהל חשבונות בסופר היחיד בפלובדיב. הוא היה העובד היהודי היחיד שם. הבית ספר היסודי יהודי היה מרוחק מהבית ולכן למדתי בבית ספר לא יהודי-אבא שלי היה צריך לתת למנהל בית הספר שבקרבת ביתי פח של גבינה בולגרית על מנת שיכניסו אותי לכיתה א. היינו שומרי מצוות, אכלנו רק אוכל כשר, אימא הייתה צמה בתענית אסתר וביום כיפור והיינו הולכים לבית הכנסת פעם בשנה. היו לי הרבה חברים וחברות לא יהודים לאחי ואחותי לעומת זאת היו רק חברים יהודים.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

הייתי בת 6 כשפרצה המלחמה. היינו צריכים לענוד כפתור על כל הבגדים (לא היה טלאי צהוב). על כל בית שבו היו יהודים היה שלט שסימן על כך. לקחו את אבא שלי וחבר שלי אחותי למחנות עבודה, את אחי לא לקחו כי הוא היה מתחת לגיל 16. אימא התחילה לתפור בסתר כי ליהודים אסור היה לעבוד ולהתפרנס- הכינה תכריכים עם צלב לגויים. לא הלכנו לבית ספר, היינו יושבים כל היום בבית למעט בין השעות 08:00-10:00 שבהן היינו מורשים לצאת מהבתים ורק למקומות המיועדים לכך כדי להשיג אוכל. מעבר לשעות הללו כל מי שהיה נתפס בחוץ היה נשלח למעצר. אי אפשר היה להשתמש ברכבות ולא ניתן היה לתקשר עם המשפחה בעיירה הסמוכה. לקחו לנו את מקלטי הרדיו ולא היו מוכרים ליהודים עיתונים, הרגשנו מבודדים מהעולם החיצון.

יכלנו להשיג אוכל רק באמצעות קופונים שחולקו, היה אולי 200 גרם לחם לכל אחד מאיתנו, היה רעב ומחסור. פעם בחודש היה מותר להכין אוכל עם בשר, השוטרים היו עושים ביקורות פתע ופותחים לנו את המכסים של הסירים, זה היה מאוד משפיל.

אני לא אהבתי לאכול והייתי מאוד רזה, תמיד הבאתי את שאריות האוכל שלי לאחרים והייתי ניזונה מתפוחים שאבא שלי הצליח להשיג לנו בשיטת- תן לי אני אתן לך. בגלל שאבא שלי היה דובר גרמנית הוא שוחרר לסירוגין ממחנה העבודה וחזר הביתה כדי לעזור בסופר- היה מביא לי בסוף היום את גזירי קופוני האוכל והייתי משחקת עם זה- משתמשת בקמח ומים כדי להדביק אותם בחזרה. לא היו אמבטיות בבתים בבולגריה- היינו שמים פיילה של מים חמים באמצע הסלון והשירותים היו בחצר. לפעמים הייתי רואה חיילים גרמנים ערומים מתקלחים בשלג בחצר ומשתמשים בשירותים שלנו. החצר שלנו הייתה שייכת לבעל הבית הבולגרי, היו שם ורדים והמון סוגים של פירות, אימא הייתה מנסה להכין ריבה מכל מה שהייתה מצליחה לקטוף. הבן של בעל הבית שפעם היה חבר טוב שלנו והיינו משחקים ביחד כעת היה משתף פעולה עם הנאצים והיה מלשין עלינו. פעם אחת הוא הלשין על נורה שהיא איחרה בכמה דקות מעבר לשעת העוצר ועצרו אותה למשך הלילה. אחותו לעומת זאת הייתה מסייעת לנו- הייתה מסמלת לנו כשהיינו בחצר שאחיה מגיע על ידי כך שהייתה סוגרת את החלון.

היו כל הזמן הפצצות של בעלות הברית, אחי ניסה להתגב לאיזה מקלט בעיר, הוא ניסה לעלות על משאית אבל קלטו שהוא יהודי, מישהו דרך לו בחזקה על הידיים והוא חזר פצוע מאוד הביתה.

היו אזעקות בלתי פוסקות, אני זוכרת שביליל הסדר הייתה אזעקה ואז הגיעו שוטרים כדי לבדוק אם יש חשמל כי הם התחברו לחשמל שלנו בבית, היה שקט והכריחו את כולנו לשכב על הרצפה. פחדתי נורא.

רוב המלחמה הייתי חולה- היו לי דלקות רציניות בגרון, אסור היה לרופאים יהודים לעבוד ואסור היה לרופאים לא יהודים לקבל מטופלים יהודים, ולכן אימא שלי הייתה טובלת צמר גפן בנפט והייתה מכניסים לי את זה לגרון באמצעות חפץ חד כדי להרוג את המוגלה, יום אחד כשהיינו אצל השכנה היה שם רופא שהסכים לטפל בי היחבא- הוא עשה לי ניתוח להוצאת השקדים בלי הרדמה ובלי כלום. עד היום יש לי טראומה מזה. כל הלידות והניתוחים היו בסתר- אימא שלי לא פעם עזרה לייילד. היו שמועות שהגיעו מהגברים במחנות העבודה שמעבירים את היהודים ברכבות למחנות, הייתה תחושת חרדה קשה בקרב כולם.

לילה אחד במרץ 1944 בשעה 02:00 אמרו לכולנו לצעוד לבית הספר היהודי עם מזוודה אחת לכל משפחה (עד 20 קילו), הצעדה לקחה המון זמן. לאחר החלטת הממשלה שהייתה בנויה מנאצים ובולגרים הוחלט לא לשלוח את היהודים למחנות. שיחררו אותנו חזרה לבתים למחרת בצהרים. נורה אחותי לא הפסיקה לבכות על כך שהיא בכלל לא רוצה להיות יהודיה. אימא ניסתה להרגיע אותה ואמרה לה שיום אחד היא תבין למה היא נולדה יהודיה וכמה חזקה היא. לקראת סוף המלחמה, הייתה לנו שכנה שהבת שלה הייתה מתחפשת לזקנה והייתה מביאה לחם לפרטיזנים במרחק 3/4 ק"מ ביער. יום אחד תפסו אותה והרגו אותה.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ (השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

9.9.1944 ברגע השחרור הייתי בבית, ישנתי. פתאום שמעתי רעש של שמחה וצהלה ברחובות. יצאתי לחלון ושמעתי אנשים אומרים שהיהודים חופשיים. מספר ימים אחרי אימא ונורה הלכו להביא את הרדיו שלקחו לנו במלחמה מבית המרזח המקומי. משם הקשבנו לכל הדיווחים. אבא חזר הביתה סופית והייתה שמועה שתגיע אונייה ותיקח את כל היהודים לפלשתינה. האונייה הראשונה- סלבדור יצאה מבולגריה לפלשתינה אך היא טבעה ו3000 איש נהרגו ולכן כל היהודים נרגעו והחליטו שבגלל האסון הזה עדיף להישאר. כל הגברים חזרו מהמחנות עבודה רזים, רעבים ומטושטשים עם מלריה. התחלנו אט אט לחזור לשיגרה. איזק הלך ללמוד בפנימייה צרפתית, נורה לא חזרה ללימודים ועבדה כפקידה בעיתון. אני חזרתי לבית ספר תיכון אבל לא ממש הבנתי כלום, היה פער ענק ביני לבין כולם והיה לי קשה לעמוד בקצב. כאמור מדובר בבית ספר לא יהודי כי לא היה בית ספר תיכון יהודי באזור שלנו. לא פעם חלמתי על פלשתינה, ורציתי לחבור לכל המשפחה שלי שעלתה לשם ב-1933, סבתא שלי בינתיים נפטרה שם ולא ידענו זאת במשך חמש שנים כי לא הייתה אפשרות לשמור על קשר בזמן המלחמה. למדתי רק מספר חודשים בתיכון והייתי בורחת מהשיעורים כדי להצטרף לתנועת השומר הצעיר. בפברואר 1948 בא למועדון התנועה שליח מיישראל (מוני דיגה- בדיעבד התברר שהוא בן דוד של בעלי), נתן לנו טפסים ואמר לנו להחתים את אבא. על חלק מהטפסים החתמתי את אבא והשאר זייפתי בעצמי. ב-16 בפברואר 1948 עליתי על אוניית המעפילים האיטלקית, מודיקה. אלה היו 11 ימים קשים מאוד על ספינה בלב ים, אנשים מתו בדרך. על האונייה שינו לי את השם לחביבה. לא ידעתי אפילו מה הפירוש של השם. כשהגענו לישראל נתנו לנו תפוז שלם, אני לעולם לא אשכח את הטעם המתוק של התפוז הזה. משם לקחו אותנו לבית עולים בפרדס חנה לכ-10 ימים. הפרידו בין הקטנים והגדולים יותר, ולקחו את הצעירים שאני הייתי ביניהם לקיבוץ רוחמה (לפני באר שבע). ההורים שלי נשארו בבולגריה, תקשרנו באמצעות מכתבים. איזק בינתיים התחתן עם גויה, נולדו לו שני ילדים והוא נשאר שם. נורה עלתה לארץ שנה אחרי ב-1949. ההורים שלי כתבו לי שנורה גם עלתה והיא בפרדס חנה. הגעתי למחנה העולים בפרדס חנה כדי לנסות לאתר אותה, היו שם מאה אלף אוהלים, מצאתי אותה באחד האוהלים עם בעלה והחמים שלה. התרגשנו מאוד, זה היה ממש נס שהצלחתי למצוא אותה בין כל ההמון. נורה והמשפחה עברו לפתח תקווה. אני חזרתי לקיבוץ רוחמה.

נא ספרי/י על חייך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

בקיבוץ רוחמה עבדתי שנה בנגרייה-הכנתי משקופים לצריפים, בספטמבר 1949 הייתה לי תאונת עבודה- המכונות שהיו אמורות להיות כבדות עבדו ואיבדתי כמעט את כל כף יד ימין. לאחר ניתוחים רבים ושיקום ממושך הצליחו להציל לי את היד. אך חסרות לי שתי אצבעות. אף על פי כן המשכתי לעבוד בקיבוץ עם מזמרה. אנשי הקיבוץ היו חברים מאוד טובים ועזרו לי

רבות לאורך כל הדרך, הם היו המשפחה שלי שם. התגייסתי לצבא ב-1950 ושירתי שנתיים בקיבוץ שער הגולן בצפון הרחוק. כשהשתחררתי חזרתי לקיבוץ רוחמה והתחלתי ללמוד קורס לאחיות בתל השומר (התמחות במחלות מדבקות), עבדתי שמונה שנים בתל השומר ולאחר מכן עברתי לעבוד בתחנה של ילדים לאימוץ. היינו יוצאים כל יום שבת לכיכר המושבות בתל אביב, כל מי שהיה פנוי היה מגיע לשם. פגשתי שם את בעלי רוברט דיגה בגיל 21. גם הוא ממוצא בולגרי, מסופיה. התחתנו בשנת 1955 ברבנות וגרנו באבו כביר (עכשיו זה נווה עופר). בעלי למד בבולגריה ראיית חשבון ועבד בארץ במשך 35 שנה כקופאי בשוק הסיטונאי בתל אביב (מאחורי בנין מעריב). הוא נפטר בשנת 2001. ב-1956 נולד בני הבכור, מיקי. ב-1959 עברנו לגור ביפו. הבן השני שלי דרור נולד ב-1960. בשנה זו ההורים שלי עלו על אוניית התיירים הראשונה מבולגריה לישראל, לא ראיתי אותם כ-12 שנה. הם באו לבקר למשך שלושה חודשים וחזרו לבולגריה. ב-1964 אבי נפטר, גיליתי על זה כעבור שבוע באמצעות מכתב. אימי עלתה לישראל ב-1968 והתגוררה איתנו לתקופה ואז אצל אחותי. יש לי שלושה נכדים: הנכד הבכור דביר לומד באוניברסיטה שנה שנייה מנהל עסקים. אחותו הדר משרתת בצבא כמדריכה שמעבירה חיילים מתל השומר למחנה שמונים והנכדה הקטנה רותם היא תלמידה בבית ספר. יש לי הרבה חברות בבולגריה שנשארתי איתם בקשר עד היום. אני אוהבת את בולגריה וחושבת שזו מדינה יפה מאוד ואנשים טובים- אך הם היו ונתרו חלשים. אני מרגישה שאנחנו מחקנו את מדינת ההולדת שלנו ובאנו לארץ המולדת- ישראל. אני רואה את עצמי כישראלית. אני והמשפחה שלי מאוד ישראליים בהוויתנו. אני חושבת שזה מאוד חשוב שדור העתיד יבין כמה המדינה הזו חשובה לנו כעם היהודי. אני לא חושבת שיהיה פה שלום אבל אני אופטימית.